

PRAECLARISSIMOS LECTISSIMOSQ; ACADEMIAE
CIVES
AD ORATIONEM
IN IPSO OBITU
SERVATORIS
CHRISTI
IPSA HORA III FATALI
IN AVGVSTEO
HABENDAM
PRO RELIGIONE INSTITVTI
INVITAT
IO·GVILELMVS BERGERVS
ELOQ; ET HVMAN·P·P

58

Fit iudicium, post hominum memoriam, innocentia, patientiaque Rei, aliena tamen culpa, maximum, actorum nefario scelere acerbissimum, iudicium iniquitate infestissimum, in ea postremo causa, qua grauiorem terrarum orbis neque uidit unquam, nec uidebit. agitur hic de salute Illius, qui desperatis hominum rebus spem salutis ostendebat unus. accusant ii, qui largitione, et mentiendi libidine, corrupti, omne genus criminationis impudentissimae comminiscuntur. iudicant isti, qui uocant in crimen, atque, ut explant crudelitatem sanguine, uirus acerbioris euomunt, caussaque iniquissime perorata, neque deprehensio facinore, capitis damnant. Taceat uero reus, male facti conuictus, quem conscientia delicti opprimit, pudor confundit, terror supplicii conturbat. conticescat etiam aliquod infons, iam uero etiam disertus, sed fractus metu, cum intelligat, periculum iudicii posse nulla, uel uirtute, uel oratione, prohiberi. at, in tanta caussa bonitate, in tanta facultate comprimendae, quae sese eleuat, omnis audaciae, obmutescere uocem illam, quae saepe multumque aduersariorum procacitatem coercuit, et paulo ante armatos, furentesque hostes, tanquam fulmine percussos, abiecit, atque, inter confictas criminantium uoces, uerba non reperire. Verbum illud, ipsa acerrimitate, et diuinitate munitum, per quod omnia facta sunt, et sine quo factum est nihil, quod factum est, id quidem tanti erat, ut hic silendum sit potius, quam parum, quantumcumque exposueris, dicendum. Ipse Tiberii procurator, idemque iudex, infans amentium hominum clamoribus obsessus, miratur silentium, atque ad minuendum crimen hortatur. frustra. namque Illi, qui pro hominibus hominum furori caput obicit, stat non alio, ac silentii, praesidio injurias superare, cum non prius uincere parer, quam uictus uideatur, ut uictoriam ipsam uincat. Socratem, mirabatur Graecia, cum falso capitis accusaretur, adeo sapientiae, atque eloquentiae, quae exellebat, nullam habere rationem, ut mortem indignius opereretur, quam pro se dicere copiosus, mallet. iccirco causam eius, quam ipse consulto neglexerat, egerunt complures. in his Lysias, Plato, Xenophon, Plutarchus, Libanius, aliique. ex his disputat ex instituto, atque, ut solet, grauit, Maximus Tyrius, defensoque Socratis, cum causam suam non ageret, iudicio, conficere sibi uideatur, illum tacuisse turo, ubi loqui non potuerit honeste. hoc silentium laudat in Graecorum philosophorum principe Apollonius, atque ad magnam, nec uulgo cognitam, uirtutis, quae in iudicio prudentiam tacendi commonstrat, exemplum, imitationemque transfert. at Socrates non tam tacuit, quam magnificus, et quasi magister, aut dominus iudicium, pro se dixit, si Xenophon, atque alii, inter Latinos, Ciceroni, credantur. ipse uero Apollonius, in ius adductus, minime omnium tacet, et ubi, iudice Domitiano, arrogantius pro se multa dixit, ex omnium conspectu, si diis Philostrates placet, tam repente eripitur, ut uereri uideatur, ne publice absolutio, priuata tyranni colloctio sit fraudi. ita, quod splendide praecipit, leuiter omittit, atque in ipso Socratis silentio, quod tradit sapienti, non omnem iis eximit dubitationem, quibus illud, quod Philosphum a caussae propugnatione perhibetur reuocasse, daemonium insita quadam ambitione, et studio gloriae, contemtionem mortis parandae, suspectum est. tota Pythagorae schola silentium imperat, atque, ut de huius familiae duce praedicat Apollinaris Sidonius, sentit magis, quam loquitur, siue, ut ait Claudianus, tacendo dicit, quando est, uti uocatur a Gregorio Nazianzeno, philosophia silentii tota. quare, ut illa teneri possent, quae hic abdita, atque, ut ferebat opinio ueterum, diuiniura traderentur, discendum erat, ut, secundum alios, refert Philostratus, ipsum silentium esse orationem. quod quidem silentium tantum ualebat apud Graecos, ut, si audiamus Isocratem, tacitos doctoris Samii discipulos magis admirarentur, quam alios, summa dicendi laude claros. at enim hoc erat silentium, quo communiter plures, et fieri, et probari, crederentur sapientes. Illud, quod miramur in tacente Christo, unius est, et, rei gestae miraculo, primo, atque in asserenda hominum incolumitate tam mirifice defixum, atque efficax, ut unum hoc sacrum, unum diuinae admirationis plenum, unum religioso silentio colendum, reperitur. Herodem omitto, Seruatoris responso indignum, quod multum interrogando id egisse uideatur fere, ut ex rerum nouarum, mirabiliumque conspectu potius fractum oculis caperet, quam causam cognosceret, et grauius accusato, cum effrenata furellium licentia, illuderet magis, quam grauitatem iudicis praefaret. gloriosa est causa, quae hostium sic impetum reprimat silentio, ut ipse fateatur Pilatus, nullum hic, quod exprobratum sit, crimen ab Herode compertum fuisse. Seruator tamen prius, quam eo abstraheretur, in ius ab Iudaeis, ab his ad Pilatum adducitur, ad eumque reducit ab Herode. utrinque conficto crimine in periculum arecessitus, utrinque, habita quaestione, rogatus, nihil scurrarum conuiciis respondet. eodem tamen tempore responsis a suis magnitudinis suae conscientiam, libera, atque omnibus insidiis sapientiori, ueritatis, et diuinitatis professione, testatur. Erat haec quidem utriusque iudicii anceps

retur. Rogabat Pontifex immerito Reum, non ut, causa cognita, absolueret, sed ut, interrogationis captiosae laqueis irretitum, condemnaret. nam, si liberatum sententia, dimittere statuisset hostes, non fuerat Iudas, ut Magistrum prodiceret confelera-
tia discipulus, mercede, auctoramentoque funebri, insidiosae conducendus, non testes nefarie subornandi, non iudex Romanus ad supplicium, de Reo nullius culpae sumendum, metu seditionis, offendendique Caesaris, furiose adigendus: erat nimirum agendum cum iis, cum quibus non melius, quam tacendo, agi poterat, cum, si id, quod res est, audirent, credere, si rogarentur ipsi, respondere nollent, uti coelestis Iudaicae pertinae explorator ipse praemonebat. At testes tanta meretricate, quanta improbitate, conuiciabantur. neque enim falsum tantum, ut in templo, ipsius Christi manu diruendo, asserabant, sed etiam, ut in forensi calumnia, tum aduersum, tum inconflans, ut ne ipsi quidem iudici accusationem probarent. Quare cum Seruator incideret non in iudices, sed in latrones, ut ex peruersi iudicii constitutione obseruat Chrysofostomus, tacuit ibi, ubi nemo ius audiret, cum uita factisque, inter Iudeos spectatis, quam oratione, ut animaduertit Origenes, defendi mallet, istorum uoces erant silentio contemnendae, quae ipsis rebus gestis euerterentur. cum perditorum profligatorumque testium mendacia, ut fit in oppugnatione ueritatis, sibi minus constarent, in tanta hostium leuitate mirabiliter elegit, quemadmodum uidit Leo Magnus, Christus, ut taceret. ita uero, uti uulgatae consensu opiniononi occurrit Ambrosius, non accusationem tacendo confirmabat, sed despiciebat non refellendo, beneque tacebat propterea, quod defensione non indigebat. Iam Pilato, qui praerat iudicio, consilium erat iudicis religionem aut praeflare, aut uiolare. si praeflandam putabat, non poterat moueri calumniis, ex inuidia, ut ipse nouerat, profectis. si in uiolandam, ut aduersarius subsueriret, nihil atinebat innocentiam causae uerbis rueri. nam in causa criminis, quod tamen hic falso infertur, rantum aberat, ut reus, tacens ille quidem, sed nondum exploratis testimoniis constrictus, damnari posset, ut ne confessio quidem eius, qui uellet perire, descripti iuris auctoritate reciperetur. quamobrem mirum quidem Pilato uideri poterat, hominem, nulli culpae affinem, et qui causam posset orare pro innocentia sua uere, pro sapientiae, ad hostium inuidiam celebratae, fama grauius, cumulate, excellenter, mortis tamen periculum, ut interpretatur Chrysofostomus, tacendo contemnere, Christo autem ueritatis instauratore, dignum erat, homini, simulacrorum, ut attentius hic cogitant alii, cultori, nihil, ubi de iusticia causae, iam perspectae, quaereretur, respondere. hoc erat illud silentium fere, quod sapientes deceat, quibus, ut est apud Euripidem, silentium est responsum, atque, ut dicit Philo, quiere licet defendi, quorumque uerba, ut apud Salomonem reddunt Graeci, in silentio audiuntur. ipsis etiam oratoribus non inusitatum est silentium, ut Plinius, interdum non minus oratorium esse tacere, quam dicere, circumspecte contendat. atque hanc quidem eloquentiam in tacendo ab Attico se didicisse, eloquentissimus illius familiaris non distiteret. hic autem tacebat ita Seruator, ut postea milites, a quibus exagitatus, et necatus erat, commoti naturae miraculis, innocentiae testes essent, hoc est, ut ab ipso uocem mutuemur, saxa clamarent. At uero, quod silentium neque trepidus, et nulla officii religione, iudex, neque omnis inimicorum calliditas cogitatione allequi potuit, eius causa non iudicio rationis, sed diuini, quo non accedit animi sagacitas, consilii altitudine, continetur. nam appetebat tempus, instaurandi hominum rebus profusum diuinitus, ac promissum, quo fatalis illa Otis, tanquam uictima cadenda, duceretur, et Agnus ille, pro salute humani generis immolandus, coram consore suo obmutesceret, neque os aperiret. hic erat Ille, qui, praedicurus a Davide, ori suo custodiam poneret, obsurdesceret, et sileret. explicat huc imaginem Iosephi Chrysofostomus, exemplum Susannae Ambrosius, utriusque, inquam, silentio uincens, quare ipse Seruator ait, factis haec oracula fuisse prius implenda, quam ad gloriam transferretur. Loquitur igitur omni ex parte haec causa, cum tacet. namque, ut essemus salui, constituerat mori Seruator. ita placandus erat Deus, ita uatum sanctissimorum fides liberanda. non igitur Pilatus oratione hic mouendus, ubi iam nihil morte dignum reperisset. defensione uero conciliari, si quidem id ageretur, non poterant Iudaei, implacabili aduersus misericordiae sensum odio obfirmati. Herodes ludificabatur uerius, quam iudicium exercebat. adeo hic silentium omni eloquentiae, ut cuncta persuadent, antistabat. Apollonium, narrant, silentem urbes, prouinciaque peragrasse, atque ita manus uultusque significatione hominum composuisse mores, ut, in quos tumultuantes inciderit, hi eius aspectu mitigati, uelut in mysteriis, silentium tenerent, relinquamus has Philostrato magnificas fabulas, nihilo secius, atque Hierocli nequitiam, ab Eusebio castigatam. quorum alter sapienti suo multa affinxit, ut multa Seruatori per improbitatem detraheret, alter ab hoc mendacia sumit, ut inepta comparatione ueritati mendacium antefereat. nobis quidem ueritas opranda, auidaeque accipi-

enda, erat Vox aeterna, quae, longe lateque peruagata, terrarum orbi salutem denunciarer, et tam hominum animos, quam uentos tempestatesque, sedaret. at eiusdem hic non minori cultu excipiendum est silentium, ubi non spectamus opera deae, solo impuritate occultandae dolo, Bonae, non simulatum, commentitiumque magi, ut uiris sanctis uisum est, uultum, sed, ut complectar, quae dici, cogitarique poterant, omnia, Christum in iudicio, pro nobis sustinendo, tacentem. Offentat antiquitas Harpocratem, silentii, ut uulgo iactabatur, deum, cuius simulacrum, in sacris Isis expositum, digito labra compescebat, quasi artem tacendi praeciperet, atque ad bene beateque niuendum commendaret. literis etiam mandatum est nomen Angeronae, idem, ut aiunt, ore obligato atque obignato, commententis. quibus quidem imaginibus tanti fiebat silentii, in ratione discendi, commentatio, ut magistros loquendi homines, tacendi uero deos ferret Plutarchus. nos autem superfedemus simulacris inanibus, ubi non falso creditum silentii Numen habemus, sed maximum eundem, atque optimum, tacendi magistrum. namque Origenes, cum reprehendit Celsum, ex hoc salutari silentio praeclare conficit, Christianae doctrinae ueritatem magis sua ipsius uis, quam hominum oratione, ingenioque defendi, atque hoc esse praeflantissimum genus purgandi criminis, quod uita factique se tueretur. Etsi uero Seruator contumaciorum probra, contumeliosaeque dicta, silentio, ut in ciuili quoque oratione praecipitur, uindicanda, contemnebat, tamen ab aduersariis rogatus, quis esset, confitebatur, ea quidem, quam in primis admiratur, atque explanat, Chrysofomus, in respondendo sapientia, ut, Ambrosio interprete, condemnandi causam habere non possent, qui, quod obicerent, hoc faterentur. haec erant illa tacendi, loquendique, tempora, quae distinxerat rex sapientissimus, non in illa Socratis institutione, qua prudentia animi, pudor uultus, silentium linguae commendabatur, sed in hoc Christi exemplo discenda, in quo non solum silentio prudentia, atque, in perferenda hostium impudentia, uerecundia, sed etiam libera ueritatis professione magnitudo animi declaratur. quare Harpocrati potius, cuius superstitione uatis diuini silentium corruperant, quam Christo, tacebant Passalornichitae, quos, auctor est Philastrius, imposito in nares, ora, et labia, digito, silentium quasi perpetuum coluisse, neque alius rei, quam taciturnitatis ignauae studium commendasse. at Seruator, acceptis iniuriis, tacebat ille quidem, ueritate tamen simul confitebatur. Istorum taciturnitatem non ferebant illi quidem, sed diuinae confessionis uim, exemplumque, non capiebant Helesaitae, et Priscillianistae, illi ab Origene, hi ab Augustino, confutati. utrisque factis erat, loqui ueritatem in corde, quamuis in ore mendacium reperiatur. at Christus non ita sentiebat uerum, ut promeret falsum. Chrysofomus, atque ante hunc Cyprianus, patientiam tacentis Iesu egregie proponunt iis, qui uelint iniqua hominum iudicia, ac facta, silentio, et spe, superari. grauius autem coarguunt istos, qui nesciant sic iniuriis uinci, ut manifeste uideant, atque acquitate animi, uincant. quantum hic silentium otiosum reprehendit Ambrosius, tantum laudat negotiosum, cum plus agitur tacendo, quam loquendo, quemadmodum Christus salutem hominum, ut ait, tacens operatur. Quare, cum patientia Christi, qui nostra causa conticuit, effectum sit, ut eius saeculum, quod ait uates diuinus, enarrari non possit, nos quidem merito aduersus omnem imminentes fortunae metum pro hoc praemuniatur silentio, quod uoce, exemploque, expressit regius Christi expectati interpres. tacebo, inquit, neque os aperiam. tu facies. hoc illud est os, quod taciturnitatis honore signatum uocat Tertullianus. Sed tantus diuini silentii recessus est, ut animi supiori silentium non suadeat, uerum imponat. hic est locus ille, admiratione rei gestae insignis, et sacris monumentis ad commentandi necessitatem celebratus, quem Deus ipse Aethiopiae regiae custodi, e diuinis oraculis delectum, euoluit, et per Philippum, diuinitus admonitum, interpretatus est, ut Christum tacentem agnosceret, hocque silentio eruditus, fidem complecteretur, et sacro fonte ablutus, ueniret in partem felicitatis, nulla uicissitudine rerum minuendae. Illius tamen uocis, magnae, et contentae, quae, in extremo Seruatoris spiritu exaudita, coelum terramque commouit, nobiscum trepidantibus excitata memoria, IVSTVS CHRISTIANVS THORESCHMIDIVS, sapientiae, ingeniarumque artium, Magister, non minori sanctitate animi, quam ingenii facultate doctrinaeque, hodierno die, ab Hora postmeridiana III, religionis, sensu intimo conceptae, publicam significationem dabit, neque committeret, ut in consideranda, colendaque Dei morte, quam milites, supplicii custodes, in agnoscenda illius diuinitate, tardior fuisse uideatur. Interim illis, quos ad tanti funeris spectaculum meriti magnitudo exciuerit, hoc Tertulliani cogitandum relinquamus. crucifixus est, inquit, Dei filius. non pudet, quia pudendum est. et mortuus est Dei filius. proflus credibile est, quia ineptum est. et sepultus resurrexit. certum est, quia impossibile est. P. P. III Nonas Aprilis. A. R. G. 6012 S. 631.

Ung VI 3

W 18
V 17

MOS LECTISSIMOSQ ACADEMIAE
 CIVES
 D ORATIONEM
 IP SO OBITV
 VATORIS
 HRISTI
 A HORA III FATALI
 AVGVSTEO
 HABENDAM
 ELIGIONE INSTITVTI
 INVITAT
 CLMVS BERGERVVS
 Q ET HVMAN P P

